

การศึกษาเปลี่ยนประเทศไทย – ประเทศไทยเปลี่ยนการศึกษา

ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี

การศึกษาเปลี่ยนประเทศไทย – ประเทศไทยเปลี่ยนการศึกษา ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี

ISBN ๙๗๘-๖๑๖-๓๙๓-๐๓๓-๐

พิมพ์ครั้งที่ ๑ ๒๕๕๙

จัดพิมพ์และเผยแพร่โดย มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์

สนับสนุนโดย สำนักสนับสนุนสุขภาวะเด็ก เยาวชน และครอบครัว
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

พิมพ์ที่ บริษัท มาตาการพิมพ์ จำกัด
๗๗/๒๖๑ หมู่ ๔ ตำบลบางคูรัด อำเภอบางบัวทอง
จังหวัดนนทบุรี ๑๑๑๑๐
โทรศัพท์ ๐๒-๙๒๓-๕๗๒๕ โทรสาร ๐๒-๙๒๓-๕๗๒๕

มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์

เลขที่ ๑๑๖๘ ซ.พหลโยธิน ๒๒ ถ.พหลโยธิน แขวงจอมพล

เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐

โทรศัพท์ ๐๒ ๕๑๑๕๘๕๕

โทรสาร ๐๒ ๙๓๙๒๒๓๙

www.thaissf.org

คำนำ

มูลนิธิสวดศรี-สฤชดีวงศ์ จัดตั้งเมื่อ พ.ศ.๒๕๓๗ เพื่อสนับสนุนการปฏิรูปการศึกษาในปี ๒๕๓๘ ได้จัดประชุมระดับชาติ เรื่อง “จุดประกายสร้างสรรค์ปัญญา เพื่ออนาคตมนุษยชาติ” โดย พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) เป็นองค์ปาฐก มีนายกรัฐมนตรี นายชวน หลีกภัย เข้าร่วม

ปี ๒๕๓๙ ได้จัดประชุมระดับชาติ เรื่อง “ปฏิรูปการศึกษา” โดยมีนายกรัฐมนตรี นายบรรหาร ศิลปอาชา เป็นประธาน มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ นายสุวิทย์ รังสิตพล และดร.รุ่ง แก้วแดง เข้าร่วม หลังจากนั้น ดร.รุ่ง ได้รับแต่งตั้งเป็นเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (สภาการศึกษา) และเป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษา มีผลให้เกิดพ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ ฉบับ ๒๕๔๒

มูลนิธิสวดศรีฯได้ไปขอยืมตัว ดร.อุทัย ดุลยเกษม นักวิชาการการศึกษาจากมหาวิทยาลัยศิลปากร มาทำงานเต็มเวลากับมูลนิธิฯ เพื่อขับเคลื่อนเรื่องปฏิรูปการศึกษา มูลนิธิฯได้ติดต่อคุณวิวัฒน์ คติธรรมนิทย์ ให้มาเป็นบรรณาธิการนิตยสาร “สถานปฏิรูป” เพื่อสนับสนุนกระบวนการปฏิรูปการศึกษา โดย ดร.รุ่ง แก้วแดง เลขาธิการสภาการศึกษา ให้ใช้สถานที่ ที่ตั้งสภาการศึกษาเป็นที่ทำการของสำนักงานนิตยสาร “สถานปฏิรูป”

แม้มูลนิธิสตรี้-สฤชดีวงศ์ และบุคคล รวมทั้งองค์กรต่างๆ จะพยายามปฏิรูปการศึกษา แต่ระบบการศึกษาก็ “ดื้อยา” ไม่เปลี่ยนแปลงได้ง่ายๆ เพราะเป็นระบบที่ซับซ้อนและยาก ขณะนี้มูลนิธิสตรี้-สฤชดีวงศ์ จึงร่วมกับ แผนงานสุขภาวะ เด็ก เยาวชน และครอบครัว ของ สสส. รวมทั้งภาคีอื่น จัดประชุมเวทีระดมความคิดเรื่อง **“การศึกษากับการเปลี่ยนแปลงประเทศไทย”** เป็นประจำทุกเดือน เพื่อเป็นเครื่องมือที่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายจะใช้เป็นการทำความเข้าใจร่วมกันว่า การศึกษาอย่างไรจึงจะเปลี่ยนแปลงประเทศไทยได้

“การศึกษากับการเปลี่ยนแปลงประเทศไทย” เป็นโจทย์ที่ใหญ่กว่าว่า ทำอย่างไรนักเรียนจะเรียนได้คะแนนสูงขึ้น ทำอย่างไรจะมีครูสอนดี ไม่ใช่ว่าการมีครูสอนดีไม่สำคัญ แต่โจทย์เรื่องครูสอนดีมีมานานแล้ว แต่ทำไมไม่สำเร็จ เพราะติดอยู่กับปัญหาใหญ่เชิงโครงสร้างของระบบการศึกษา

“การศึกษาเปลี่ยนประเทศไทย-ประเทศไทยเปลี่ยนการศึกษา” ที่สำคัญคือ เปลี่ยนการศึกษาที่เป็น ภาระ (load) ทางเศรษฐกิจของประเทศไทยให้เป็น พลัง (energy) ทางเศรษฐกิจ อาจจะเรียกว่าเปลี่ยนจากการตั้งรับเป็นรุก เปลี่ยนจากการที่คนไทยหงอยเหงา เศร้าซึม ทำอะไรไม่เป็น ยากจน เป็นคนไทยที่กัมมันตะ (active) มีชีวิตชีวา ขยันขันแข็ง ทำงานเป็น สร้างรายได้ เรียนรู้จากการทำงาน มีรายได้ หายยากจน อย่างที่ คุณมิชัย วีระไวทยะ แสดงปาฐกถาในเวที **“การศึกษากับการเปลี่ยนแปลงประเทศไทย”** เมื่อวันที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๘ ว่า โรงเรียนทุกแห่งสามารถเป็นธุรกิจเพื่อสังคม นักเรียน ครู ผู้ปกครอง เรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ สร้างรายได้จากกิจกรรมและนวัตกรรมทางเศรษฐกิจทุกประเภท ทุกคนฉลาดขึ้น มีทักษะชีวิต และทักษะอาชีพ หายจน ทั้งนักเรียน ทั้งครู ทั้งผู้ปกครอง

เรามีโรงเรียนหลายหมื่นโรงกระจายอยู่ทั่วประเทศ มีนักเรียน ครู ผู้ปกครอง เกี่ยวข้องหลายสิบล้านคน ถ้าทุกโรงเรียนเป็นธุรกิจเพื่อสังคม การศึกษาก็จะเป็นเครื่องยนต์ทางเศรษฐกิจ และเครื่องยนต์ของการพัฒนาคนขนาดใหญ่ นี่คือตัวอย่างของการศึกษาเปลี่ยนประเทศไทย

“การศึกษาเปลี่ยนประเทศไทย-ประเทศไทยเปลี่ยนการศึกษา”

เล่มนี้เขียนขึ้นเพื่อกระตุ้นเพื่อนคนไทยให้เห็นกระบวนการคนใหม่ของ การศึกษา อันจะทำให้การศึกษาเป็นเครื่องจักรใหญ่ของการพัฒนา ประเทศไทย มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์ มีความตั้งใจที่จะเป็นเพื่อนร่วมทางกับคนไทยทั้งหลายไปบนเส้นทางสายยุทธศาสตร์ทางปัญญา เพื่อพากัน ออกจากสภาวะวิกฤติ ไปสู่ความเจริญอย่างแท้จริง

ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี
รองประธานมูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์

สารบัญ

	หน้า
 ศตวรรษแห่งความอ่อนแอของชาติไทย	๑
 การศึกษาเปลี่ยนประเทศไทย - ประเทศไทยเปลี่ยนการศึกษา	๗
 หลักการและการออกแบบการศึกษา เพื่อเปลี่ยนประเทศไทย	๑๓
 ผลของการปฏิบัติตามหลักการ ๗ ประการ	๒๗
 มรรควิธีแห่งการศึกษาเปลี่ยนประเทศไทย - ประเทศไทยเปลี่ยนการศึกษา	๓๓

ศตวรรษแห่งความอ่อนแอของชาติไทย

ศตวรรษแห่งความอ่อนแอของชาติไทย

ศตวรรษแห่งความอ่อนแอของชาติไทย

เมื่อการศึกษาแผนปัจจุบันออกมาได้ ๘ ปี ในครั้งรัชกาลที่ ๕ มีผู้เตือนว่า “การศึกษาแบบนี้จะทำให้คนไทยขาดจากรากเหง้าของตนเอง” ผู้เตือนคือพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส คำว่า “ขาดจากรากเหง้า” มีความหมายลึกมาก ลองนึกภาพว่าถ้าตัดรากต้นไม้แล้วจะเกิดอะไรขึ้น สังคมก็มีรากหรือฐานราก การพัฒนาโดยตัดรากของตัวเองก็มีผลทำนองเดียวกับตัดรากต้นไม้

ถ้านิยามการศึกษาที่ทำกันมา ๑๐๐ ปี ก็สรุปได้ว่า “การศึกษาคือการท่องวิชา”

เราเคยชินกับการเห็นว่า “การศึกษาคือการท่องวิชา” จนไม่เห็นว่ามันแปลกประหลาดหรือมีปัญหาอะไร แท้ที่จริงแนวคิดหรือทฤษฎีว่าสิ่งนี้คืออะไรสำคัญที่สุด ในมรรคมืองค์ ๘ พระบรมศาสดาจึงตั้ง **สัมมาทิฐิ** เป็นองค์ที่ ๑ ถ้าทิฐิถูกต้องหรือเป็นสัมมาทิฐิ สิ่งก็ตามมาคือ สัมมาปฏิบัติหรือสัมมาพัฒนา แต่ถ้าเป็นมิฉฉาทิฐิสิ่งที่ตามมาย่อมเป็นมิฉฉาพัฒนา

ฉะนั้น แนวคิดหรือทฤษฎีว่าการศึกษาคืออะไรจึงสำคัญมาก

แนวคิดที่ว่า “การศึกษาคือการท่องวิชา” เป็นแนวคิดที่คับแคบแยกส่วน ทำให้ระบบการศึกษาไทยไม่เป็นพลังการพัฒนาของประเทศ แต่เป็นภาระ เป็นตุ้มถ่วง เป็นเครื่องลดทอนศักยภาพของคนไทยและประเทศไทย เป็น ๑ ศตวรรษแห่งความอ่อนแอของชาติไทย

ที่เห็นได้ง่ายๆ ก็คือ ระบบการศึกษาได้สร้างคนไทยที่ทำงานไม่เป็น ไม่อดทน ไม่รับผิดชอบ คิดไม่เป็น จัดการไม่เป็น อยู่ร่วมกันไม่เป็น หยิบโย่ง ติดในรูปแบบมากกว่าสาระ เช่น อยากรได้ปริญญามากกว่าอยากเรียนรู้ ทำให้การศึกษาเป็นการค้าแบบ “จ่ายครบจบแน่” และที่ร้ายแรงที่สุดคือได้สร้างคนไทยขึ้นมา ๔-๕ ล้านคน ซึ่งก็เท่ากับคนไทยทั้งหมดขณะนี้ ที่ไม่รู้ความจริงประเทศไทย เพียงแต่รู้เทคนิคเฉพาะวิชาเล็กๆ น้อยๆ แต่ไม่รู้ความจริงประเทศไทยที่พระเจ้าอยู่หัวทรงเรียกว่า “ภูมิสังคม” หรือก็คือรากเหง้าของสังคมไทยนั่นเอง เมื่อไม่รู้ความจริงก็ทำให้ถูกต้องไม่ได้ เราจึงเห็นภาพข้าราชการซึ่งเป็นผลผลิตของระบบการศึกษาปัจจุบันที่มีอำนาจ แต่ไม่รู้ความจริงของแผ่นดินไทย จึงทำอะไรไม่ถูก เช่น แก้วความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำไม่ได้ แต่กลับขยายใหญ่ขึ้น ความเหลื่อมล้ำเป็นต้นตอของปัญหาทั้งปวง รวมทั้งปัญหาทางการเมืองด้วย การจัดการใช้ทรัพยากรอย่างเป็นธรรมและยั่งยืนเป็นเรื่องใหญ่มาก ระบบราชการก็ประสบความล้มเหลวโดยสิ้นเชิง เพราะระบบการศึกษาได้ผลิตคนที่ไม่รู้ความจริงของแผ่นดินไทยมาเติมประเทศทุกระดับ ตั้งแต่ระดับนโยบายจนถึงระดับปฏิบัติ

ในพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกมีข้อความว่า **“คนทั้งปวงตั้งแต่มหาอุปราชจนถึงคนเลี้ยงม้าล้วนตกอยู่ในโมหภูมิ”**

“โมหภูมิ” คือภพภูมิของความไม่รู้ ความโง่เขลา หรืออวิชชา

ความไม่รู้ หรือ อวิชชา เป็นปัจจัยให้เกิดความทุกข์ ความทุกข์ของชาติเกิดจากความไม่รู้

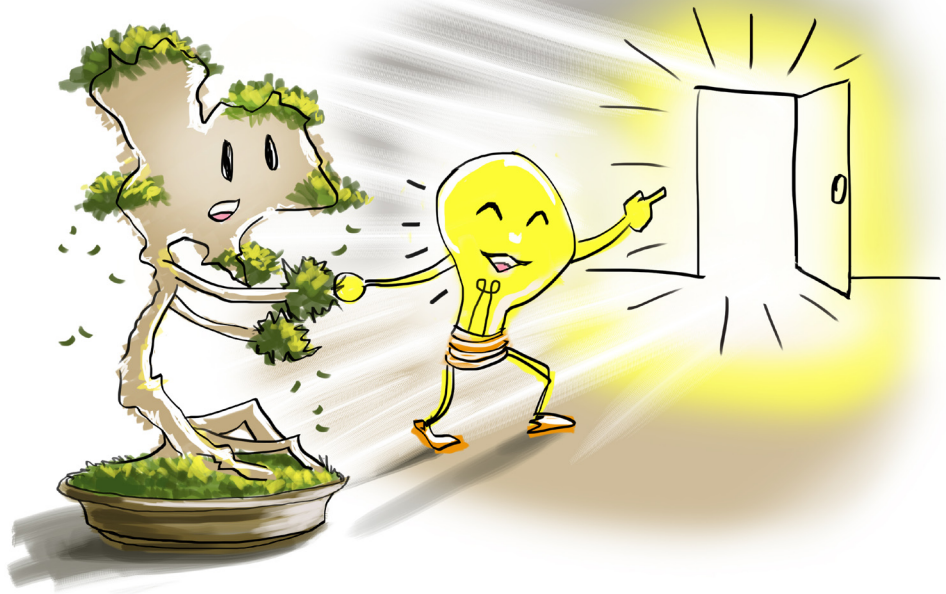

ประเทศไทยมีทรัพยากรธรรมชาติมาก มากกว่าสิงคโปร์ มากกว่าญี่ปุ่น มากกว่าสวีเดนแลนด์ ซึ่งควรจะเป็นฐานให้เราสร้างประเทศที่น่าอยู่ที่สุด แต่เราก็วิกฤตแล้ววิกฤตอีก ไม่สามารถออกจากสภาวะวิกฤตได้ในขณะที่ประเทศที่เคยล้ำหลังกว่าเรา เช่น สิงคโปร์ มาเลเซีย เกาหลีใต้ ไต้หวัน พัฒนาแซงหน้าลงไป ชาวจีนเป็นตัวอย่างของชนที่ประสบความสำเร็จสูง เพราะคุณภาพคน อันได้แก่ความขยัน ประหยัด สู้งาน ใฝ่เรียนรู้ เมื่อคนมีคุณสมบัติเช่นนี้ ไม่ว่าจะอยู่ในระบบการเมืองใดๆ ก็ประสบความสำเร็จ เช่น คนจีนในสิงคโปร์ ในมาเลเซีย ในประเทศไทยในไต้หวัน ในอเมริกา จีนแผ่นดินใหญ่เองก็ทุนสะสมใหญ่ที่สุดในโลก และเป็นเจ้าหนี้ของสหรัฐอเมริกา

ถ้าคนไทยไม่เข้มแข็งไม่มีคุณภาพ เราจะไม่สามารถรักษาบูรณภาพและดุลยภาพของประเทศในท่ามกลางระบบโลกที่เชื่อมโยงซับซ้อนและยาก แนวคิดและระบบการศึกษาไทยอย่างที่ทำมา ๑๐๐ กว่าปี ล้มเหลวโดยสิ้นเชิงแล้วที่จะพัฒนาคุณภาพคนไทย ความคับแคบของแนวคิด กลับลดทอนศักยภาพของคนไทยและของประเทศไทย เกินเวลาอันสมควรแล้วที่คนไทยจะต้องเปลี่ยนใหญ่การศึกษาไทยโดยมิชักช้า

๒

การศึกษาเปลี่ยนประเทศไทย - ประเทศไทยเปลี่ยนการศึกษา

การศึกษาเปลี่ยนประเทศไทย - ประเทศไทยเปลี่ยนการศึกษา

โจทย์การศึกษาต้องเป็นโจทย์ใหญ่ไม่ใช่โจทย์เล็ก
อย่างที่ว่าทำอย่างไรนักเรียนจะได้คะแนนดีขึ้น ทำอย่างไรจะมี
ครูสอนดี ถ้ามั่นอย่างนี้มาหลายทศวรรษแล้ว ทำให้เราวนเวียนอยู่ใน
กฎหมายเดิมที่แคบ การศึกษาเป็นเรื่องใหญ่มาก แต่เราไปลดทอนจนเล็ก
แคบและตีบตัน ว่าการศึกษาคือการท่องหนังสือ กระทรวงศึกษาก็ไปทำ
หน้าที่ควบคุม จึงบอไชการศึกษา แทนที่จะส่งเสริมความงอกงาม
อย่างหลากหลายอันไม่มีที่สิ้นสุด

ลองเปรียบเทียบป่าใหญ่ที่แมกไม้หนาพันธุ์มีอิสระที่จะ
งอกงามหลากหลาย บานสะพรั่ง กับกระถางบอนไซ จะเห็นภาพการ
ศึกษาที่ควรจะเป็นกับการศึกษาแบบคับแคบลดทอนบอนไซ

ถ้าจะให้การศึกษาเป็นพลังที่พาชาติออกจากวิกฤตก็ต้องนิยาม
หรือมีมโนทัศน์การศึกษาใหม่ หรือจะเรียกว่ากระบวนทัศน์ใหม่การศึกษา
ไทยก็ได้

เช่นเดียวกับเรื่องสุขภาพ

เมื่อมองว่าสุขภาพคือการไม่มีโรค สุขภาพก็เป็นเรื่องของโรงพยาบาล
มดหมอ หยูกยาเท่านั้น อันเป็นเรื่องที่คับแคบ ไม่สามารถสร้างสุขภาวะ
ให้เกิดแก่คนทั้งมวลได้ การปฏิรูประบบสุขภาพจึงนิยามคำว่าสุขภาพ

เสียใหม่ให้มีความหมายกว้างและครอบคลุม ว่าสุขภาพคือสุขภาวะที่สมบูรณ์ทั้งทางกาย ทางจิต ทางสังคม และทางปัญญา เพื่อให้สุขภาพคือทั้งหมด หรือ “Health is the whole” ทำให้สุขภาพบูรณาการอยู่ในการพัฒนามนุษย์และสังคมทั้งหมด เช่น รวมถึงเรื่องเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม การศึกษาด้วย เนื่องจากปัจจัยที่กำหนดสุขภาพกว่า ๘๐ เปอร์เซ็นต์อยู่นอกแวดวงสิ่งทีเรียกว่ากระทรวงสาธารณสุข จึงมีการสร้างเครื่องมือใหม่ๆ เพื่อพัฒนาระบบสุขภาพแนวใหม่ เช่น สวรส. สสส. สปสช. สข.

ทำนองเดียวกัน การศึกษาใหญ่กว่ากระทรวงศึกษาธิการมาก กระทรวงศึกษาธิการเป็นที่แคบและบีบคั้น ใครตกอยู่ในที่นั้นก็ไม่มีพลังที่จะทำเรื่องใหญ่ กระทรวงศึกษาธิการจึงกลืนกินรัฐมนตรีไปหลายคนแล้ว รวมทั้งคนเก่าๆ อย่างคุณทักษิณ ให้หมดพลังไม่สามารถปฏิรูปการศึกษาได้

การปฏิรูปการศึกษาจึงเอากระทรวงศึกษาธิการเป็นตัวตั้งไม่ได้ เพราะจะทำให้คิดแบบเดิมๆ และโดนความคับแคบดูดซับพลังสร้างสรรค์ไปหมด

มโนทัศน์หรือกระบวนทัศน์ใหม่การศึกษาคืออะไร

ก็ลองช่วยกันคิดดู ให้ออกไปจากความคับแคบว่าการศึกษาคือโรงเรียน ครู และห้องหนังสือเท่านั้น

- การศึกษาคือความงอกงามอย่างหลากหลายอย่างไม่มีที่สิ้นสุด
- การศึกษาคือการเรียนรู้ที่พัฒนามนุษย์ให้เต็มตามศักยภาพ

ของความเป็นมนุษย์

- การศึกษาคือชีวิต ชีวิตคือการศึกษา อันหมายถึงการเรียนรู้ในทุกพื้นที่ของชีวิต

- การศึกษาคือการพัฒนาคุณภาพคน ตั้งแต่ครรภ์มารดาจนถึงเชิงตะกอน ด้วยวิธีการเรียนรู้อันหลากหลาย โดยใช้ทุกสิ่งทุกอย่างเป็นทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้ ไม่ใช่เฉพาะห้องเรียน

เป็นตัวอย่างของความพยายามที่จะอธิบายการศึกษาในลักษณะต่างๆ ซึ่งอาจจะยังนิยามได้ไม่ตื้นัก แต่เมื่อพูดถึงการปฏิบัติและผลของการปฏิบัติแล้วกลับมานิยามจะชัดเจนมากขึ้น

วิธีหนึ่งที่จะทำให้เกิดพลัง คือเปลี่ยนตัวตั้ง

แทนที่จะเอาการศึกษาเป็นตัวตั้ง แล้วไม่สามารถหลุดออกจากความคิดเดิม เอาประเทศไทยเป็นตัวตั้ง

ประเทศไทยต้องการการเปลี่ยนใหญ่ จากประเทศที่อ่อนแอไปเป็นประเทศที่แข็งแรง มีสมรรถนะสูง สลัดตัวออกจากความยากจนและความไม่เป็นธรรม สามารถรักษาบูรณภาพและดุลยภาพของประเทศ ทั้งภายในตัวเองและกับโลกที่เชื่อมโยงสลับซับซ้อนเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและโกลาหล

เราอาจเรียกกระบวนการการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยจากประเทศที่อ่อนแอไปเป็นประเทศที่แข็งแรงว่าการศึกษาก็ได้กระมัง

การเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่ดีกว่าคือการศึกษา

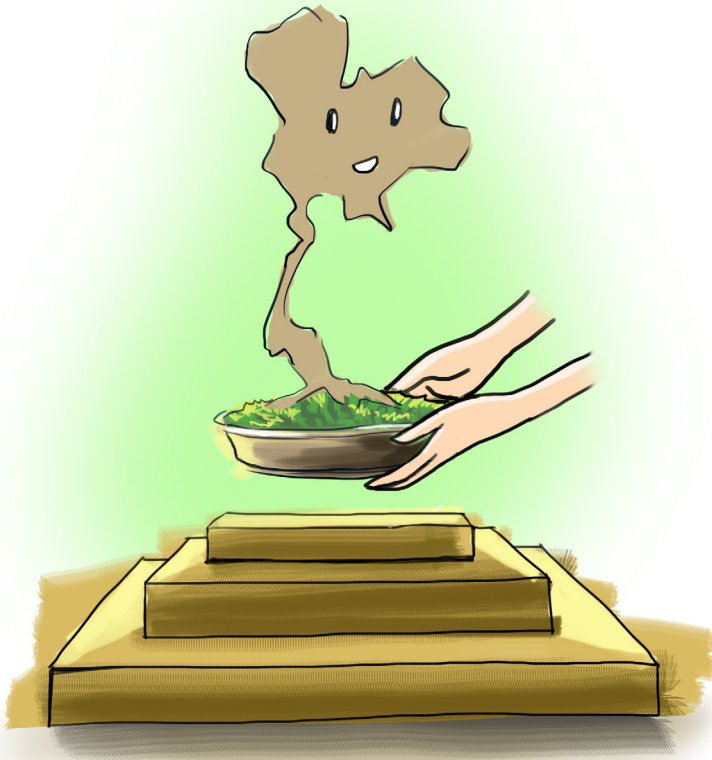
ประเทศไทยต้องเปลี่ยนแปลงไปสู่ประเทศแห่งคุณภาพโดยรวดเร็ว จึงต้องการการศึกษาที่สามารถเปลี่ยนประเทศได้ ซึ่งการเรียนแบบท่องวิชาในห้องเรียนทำไม่ได้ การศึกษาเป็นอะไรที่ใหญ่กว่านั้นมาก

“ยึดประเทศด้วยการศึกษา” ดร.กษมา โรจนนิล ผู้อำนวยการ กศน. จังหวัดสมุทรสงครามกล่าว ที่น่าสนใจคือ เธอเป็นลูกสาวของ พล.อ.อ.เกษตร โรจนนิล ผู้มีบทบาทสำคัญในการยึดอำนาจเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๔ เธอไม่เห็นด้วยกับการยึดประเทศด้วยอำนาจ แต่มีศรัทธาในการ ศึกษาอย่างแรงกล้า **“ยึดประเทศด้วยการศึกษา”** คงจะหมายถึง ถ้า ประเทศมีการศึกษาถูกต้อง หรือครองประเทศด้วยการศึกษาที่ถูกต้อง ประเทศไทยจะเจริญ ก้าวหน้า มั่นคง ยั่งยืน

หลักการและการออกแบบการศึกษาเพื่อ เปลี่ยนประเทศไทย

หลักการและการออกแบบการศึกษาเพื่อ เปลี่ยนประเทศไทย

เมื่อเราเปรียบเทียบตัวตั้งของการศึกษา จากการศึกษาที่เอาวิชาเป็นตัวตั้ง เป็นเอากการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยเป็นตัวตั้ง เราก็สามารถมองหาหลักการและออกแบบการศึกษาใหม่ได้ พูดถึงการออกแบบ ประเทศไทยมีเครื่องมือมากแต่มีการออกแบบน้อย เมื่อไม่มีการออกแบบ เครื่องมือต่างๆ ก็ทำงานปะปะตามบุญตามกรรม ไม่รู้ว่าเพื่อสร้างอะไรตามแบบ (ที่ไม่ได้ออก)

ต่อไปนี้เป็นหลักการและการออกแบบการศึกษาใหม่ ๗ ประการ เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงประเทศไทย

(๑) การศึกษาที่ส่งเสริมฐานของประเทศไทยให้เข้มแข็ง
กฎของธรรมชาติที่สำคัญก็คือ โครงสร้างอะไรจะตั้งมั่นและยั่งยืน ฐานต้องกว้างและแข็งแรง ไม่ว่าจะเป็พระเจดีย์ ปิระมิด หรือตึก ถ้าฐานอ่อนแอโครงสร้างข้างบนก็จะพังลง ไม่มีพระเจดีย์องค์ใดสร้างสำเร็จจากยอด พระเจดีย์ต้องสร้างจากฐาน

ฐานของประเทศคือชุมชน ท้องถิ่น จังหวัด หรือพื้นที่ ฐานของประเทศครอบคลุมทุกตารางนิ้วของประเทศ ประกอบไปด้วยที่ดิน ป่าไม้ แหล่งน้ำ และสรรพทรัพยากรธรรมชาติ ประชาชน สังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจพื้นฐาน ถ้าฐานของประเทศแข็งแรงก็จะรองรับประเทศทั้งหมดให้มั่นคง

(๒) การสร้างสัมมาชีพเต็มพื้นที่เป็นปัจจัยของความร่มเย็นเป็นสุขและศีลธรรม จิตีพ็อย่างเดียวนั้นไม่ประกันว่าจะมีการกระจายรายได้ อย่างทั่วถึง และลดความเหลื่อมล้ำ ในทางตรงข้ามกลับเพิ่มความเหลื่อมล้ำทั่วไป การมีสัมมาชีพมีรายได้มากกว่ารายจ่ายเป็นพื้นฐานของคุณภาพชีวิต ของสุขภาพ ของศีลธรรม การมีสัมมาชีพเต็มพื้นที่จะเป็นพื้นฐานให้ปฏิรูปประเทศในหลายๆ มิติ เช่น ปฏิรูประบบราชการ ซึ่งขณะนี้เหมือนระบบสวัสดิการมากกว่าเป็นพลังของประเทศ ระบบราชการที่ใหญ่โตอู้ยอ้ย ข้าราชการมีรายได้น้อย ความสามารถต่ำหาเศษหาเลยโดยการก่อความไม่สะดวกกับการทำมาหากินของราษฎร ต้องใช้ทรัพยากรของประชาชนมหาศาลไปหล่อเลี้ยงระบบที่หน่วยงานประเทศอันมโหฬารเช่นนี้ แต่ไม่มีทางปฏิรูปได้ง่ายๆ แต่ถ้าเราสร้างสัมมาชีพเต็มพื้นที่ให้ผู้คนมีทางเลือกที่ดีกว่าต่อไปก็จะเป็นพื้นฐานให้ปฏิรูประบบราชการได้ เป็นต้น

ที่ผ่านมาเราพูดถึงการพัฒนาเด็กปฐมวัย พูดถึงโภชนาการของหญิงตั้งครรภ์ ฯลฯ แบบแยกส่วน ถ้าผู้คนยากจนเกินไป ไม่มีรายได้ สิ่งดีๆ ต่างๆ เหล่านี้ก็เกิดขึ้นไม่ได้ เราทำคุณเศรษฐกิจไม่มีความสำคัญ การศึกษาก็เช่นเดียวกัน ไม่ได้มุ่งให้เกิดสัมมาชีพเต็มพื้นที่ เพราะเอาวิชาเป็นตัวตั้ง ไม่ได้เอาชีวิตเป็นตัวตั้ง ชีวิตต้องมีงานทำต้องมีรายได้ การศึกษาที่แยกส่วนจากเศรษฐกิจก่อให้เกิดภาวะค่าใช้จ่ายแก่ครอบครัวที่ยากจน จนชาวบ้านเรียกว่าเป็น “โจรสลัดชาว” คือมาปล้นให้เขาจนลง

การศึกษาต้องช่วยสร้างสัมมาชีพเต็มพื้นที่ โดยร่วมมือกับองค์กรชุมชนท้องถิ่นและภาคธุรกิจ การมีสัมมาชีพเต็มพื้นที่ทั่วประเทศจะทำให้ประเทศไทยเข้มแข็ง เกิดความอยู่เย็นเป็นสุขและศีลธรรม

(๓) **มนุษย์เรียนรู้ได้ดีที่สุดจากการปฏิบัติและการปฏิบัติร่วมกัน** คำโบราณที่ว่า “สิบปากว่าไม่เท่าตาเห็น สิบตาเห็นไม่เท่ามือคลำ” สะท้อนหลักการเรียนรู้ที่ได้มาจากประสบการณ์และตรงกับวิทยาศาสตร์ที่ค้นพบใหม่เกี่ยวกับเซลล์สมองที่เรียกว่า “เซลล์กระจกเงา” (Mirror neuron) **มนุษย์เรียนรู้ได้ดีที่สุดจากการปฏิบัติหรือมือคลำ** แต่เรากลับจัดการศึกษาของเราแบบ “สิบปากว่า” คือสอนถ่ายทอดวิชา ซึ่งเกิดความสูญเปล่าเกือบทั้งหมด เพราะจำยาก เจ็บปวด เป็นทุกข์ ทำไม่เป็น ประเทศไทยลงทุนมหาศาลทั้งทางบุคคล เวลา เงินทอง ในการศึกษาแบบสิบปากว่าที่สูญเปล่าเกือบทั้งหมด เสียโอกาสแห่งการพัฒนา

ต้องพลิกการเรียนรู้จาก “สิบปากว่า” มาเป็นเรียนรู้จากมือคลำ หรือการปฏิบัติ

ท่านอาจารย์พุทธทาสกล่าวว่า **“สำคัญที่สุดคือการปฏิบัติและการได้ผลจากการปฏิบัติ”** คำสอนทางพุทธศาสนาไม่ใช่เกิดจากการคิดนึกเอา แต่มาจากผลของการปฏิบัติจึงเป็นของจริงและยั่งยืน ต่างจากลัทธิต่างๆ ที่อยู่บนการคาดเดาคิดนึกเอาเอง โดยไม่มีฐานของการปฏิบัติและการได้ผลจากการปฏิบัติ

ผลของการปฏิบัติก็เช่นกัน เศรษฐกิจดีขึ้น สังคมดีขึ้น สิ่งแวดล้อมดีขึ้น

การเรียนรู้ที่ดีที่สุดคือเรียนรู้จากการทำงานและมีรายได้ เพราะทั้งทำให้เศรษฐกิจดีและเป็นเครื่องปรับพฤติกรรมที่ดีที่สุดที่การท่องหนังสือทำให้เกิดขึ้นไม่ได้

เมื่อเด็กๆ ผมมีรายได้ครั้งแรกจากการขายน้อยหน่าได้ ๓ สตางค์ ย่าเย็บถุงใส่สตางค์ให้ผม ผมไปขายเรือจ้างได้ ๕ สตางค์ ผมไปรับจ้างแบกฟืนได้ถึง ๕๐ สตางค์ ซึ่งรู้สึกว่ารวยมาก ผมต้องวางแผนว่าจะใช้สตางค์เท่าใด เช่น ชื้อมะไฟไป ๕ สตางค์

อาจารย์วิจิตร ศรีสอ้าน เมื่อเด็กๆ ชายของข้า ท่านจึงมีฝีมือในการจัดการสูงมาก

ถ้าเด็กๆ มีรายได้จะมีความสุขมาก การทำงานแล้วมีรายได้จะเกิดการปรับพฤติกรรมในตัวโดยไม่ต้องไปสั่งสอน ซึ่งไม่ค่อยได้ผลอะไร กล่าวคือ ถ้าเราขยันและประหยัด เราจะมีรายได้และเงินเหลือเก็บมากขึ้น ถ้าเราอดทนเราจะมีรายได้มากขึ้น ถ้าเรารับผิดชอบเราจะมีรายได้มากขึ้น ถ้าเราขวนขวายหาความรู้ ความชำนาญเพิ่มเติมเราจะมีรายได้มากขึ้น

การเรียนรู้จากการทำงานมีรายได้จึงเป็นเครื่องมือพัฒนาคุณภาพคนที่ดีที่สุด ที่เจ้าตัวยากทำเองโดยไม่ต้องมีใครไปเคี่ยวเข็ญ เป็นการสร้างเศรษฐกิจ สร้างชีวิต สร้างชาติ ไปพร้อมกัน

หน้าที่ของระบบการศึกษาคือสนองความอยากเรียนรู้ของเขา ถ้าคนทำงานเขาคิดว่า ถ้าเขาเรียนอะไรเพิ่มเติมแล้วทำให้เขาทำงานดีขึ้น เช่น ภาษาต่างประเทศ คอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีบางอย่าง การจัดการ เขาก็มาหาเรียนเพิ่มเติมได้โดยสะดวก

ตัวอย่างผู้หญิงจีนที่รวยที่สุดขณะนี้ที่ชื่อ Zhou Qunfei ทำงานในโรงงานได้ค่าจ้างวันละ ๑ ดอลลาร์ พยายามเรียนรู้ให้ทำงานดีขึ้นๆ และเรียนวิชาบางอย่างที่ทำให้ทำงานดีขึ้น ขณะนี้เป็นเจ้าของอุตสาหกรรมผลิตหน้าปัดมือถือ มีธุรกิจข้ามชาติ มีสินทรัพย์ถึง ๑๐,๐๐๐ ล้านดอลลาร์ (๓๓๓,๐๐๐ ล้านบาท)

การสอนคนที่อยากเรียนจะสนุกมาก แต่ในระบบการศึกษาทุกวันนี้คนที่มาเรียนอยากได้ปริญญามากกว่าอยากเรียน การสอนจึงไม่สนุกเลย เหมือนซังกะต่าย ซึ่งไม่มีชีวิตชีวา ถ้าเราพลิกจากการสอนแบบยัดเยียดให้ท่องวิชาไปเป็นการเรียนรู้จากการทำงานและมีรายได้ ดังกล่าวข้างต้น ผู้คนจะแสวงหาการเรียนรู้ที่จะทำให้เขาทำงานได้ดีขึ้น มีรายได้มากขึ้น เขาจะกระตือรือร้นที่จะเรียน หรือเมื่อฐานะเขาดีขึ้นเขา

อยากจะเรียนรู้อะไรเป็นพิเศษเพราะเขาสนใจและรักในสิ่งนั้น การเรียนการสอนก็จะง่าย มีชีวิตชีวา สนุกก้าวหน้า เป็นการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ ซึ่งระบบการศึกษาปัจจุบันทำไม่ได้ เพราะการเน้นให้ท่องเนื้อหาวิชามากมายนั้นจำไม่ได้ ยาก และเจ็บปวด เมื่อทำอะไรแล้วเจ็บปวด คนก็จะเกลียดสิ่งนั้น คนไทยจึงเป็นคนเกลียดการศึกษา เมื่อ “จบการศึกษา” ก็จบ ไม่เป็นบุคคลเรียนรู้

(๔.) การเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ (Interactive learning through action) – เครื่องมือเผชิญสิ่งยาก และก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐาน สังคมปัจจุบันเต็มไปด้วยความซับซ้อนและยาก ไม่สามารถทะลุทะลวงทำให้สำเร็จได้ด้วยการท่องวิชา หรือประยุกต์ความรู้ที่เคยเรียนมา โดยไม่เรียนรู้ในความเป็นจริงในการปฏิบัติ การเรียนรู้ที่สำคัญที่สุดคือการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติในสถานการณ์จริง ในความเป็นจริงมีความจำเพาะความซับซ้อนและความยาวอย่างไร ก็ต้องเผชิญความเป็นจริงและเรียนรู้ในการปฏิบัติ เรียนรู้คนเดียวก็ไม่พอ เพราะมีหลายคนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จึงต้องเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ อันทำให้ทำเรื่องยากได้สำเร็จ

การเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐาน (Transformation) เพราะในกระบวนการนี้เกิดโลกทัศน์ วิธีคิด จิตสำนึกใหม่ กล่าวคือ

- เคารพศักดิ์ศรีความเป็นคนของคนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะเป็ใคร มีตำแหน่งอะไร มีปริญญาหรือไม่มีปริญญาอะไร เพราะทุกคนมีความสำคัญที่ทำให้งานสำเร็จ นี่คือการหลุดออกจากมายาคติแห่งความไม่เท่าเทียมที่ฝังลึกอยู่ในทุกคนสู่ความเสมอภาค

- เคารพความรู้ในตัวคนว่าแต่ละคนมีความรู้ที่ได้มาจากการประสบการณ์ชีวิตและการทำงาน ถ้าเราเคารพแต่ความรู้ในตำรา คนส่วนใหญ่จะไม่มีเกียรติ ถ้าเราเคารพความรู้ในตัวคน คนทั้งหมดจะมีเกียรติ
- มีความเอื้ออาทรต่อกัน เปิดเผย จริงใจ ทำให้เกิดความเชื่อถือไว้วางใจ (Trust) ความเชื่อถือไว้วางใจกันเป็นทุนที่มีค่ามาก เงินเท่าใดก็ซื้อไม่ได้ แต่เกิดจากการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ
- เกิดพลังร่วม ทั้งพลังทางสังคมและพลังปัญญาพร้อม (Collective wisdom)
- เกิดความสุขอย่างเหลือหลาย จากปัจจัยทั้งหมดที่กล่าวข้างต้นและพลังแห่งความสำเร็จ

จะเห็นว่าการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติประกอบไปด้วยกับการเกิดโลกทัศน์ วิธีคิด และจิตสำนึก ที่เป็นการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐาน (Transformation) ในตน เพราะเปลี่ยนการมองเพื่อนมนุษย์ใหม่ เกิดความเสมอภาค ภารดรภาพ สามัคคีธรรม กลายเป็นคนมีความสุขอย่างเหลือหลายและความสำเร็จในงาน การเรียนรู้แบบนี้ถ้ามีมากขึ้นๆ จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในองค์กร (Organizational Transformation) และการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานทางสังคม (Social Transformation)

การเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานทั้ง ๓ ระดับ มีความสำคัญสูงสุดสำหรับมนุษยชาติในการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุล การศึกษาแบบท่องวิชาไม่สามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานได้

ที่ว่าเกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานทางสังคมนั้น จะขออธิบายเพิ่มเติม ดังนี้

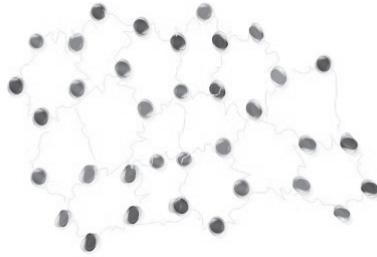
สังคมไทยเป็นสังคมทางตั้ง (Vertical society) ที่สัมพันธ์กันด้วยอำนาจจากบนลงล่าง องค์กรทุกชนิดไม่ว่าจะเป็น การเมือง ราชการ การศึกษา ธุรกิจ ศาสนา ล้วนเป็นองค์กรทางตั้ง หรือแท่งอำนาจ (ตุรูป) ในสังคมทางตั้งจะมีความบีบคั้น มีความสุขน้อย มีการเรียนรู้น้อย ทำเรื่องยากๆ ให้สำเร็จไม่ได้ แต่ถ้ามีกลุ่มเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติเกิดขึ้นมากๆ และกลุ่มเหล่านี้เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายจะเกิดโครงสร้างใหม่ทางสังคม เป็นโครงสร้างทางราบ เป็นเครือข่ายทางสังคม (Social networks) ที่คล้ายโครงสร้างสมอง ซึ่งเป็นเครือข่ายของเซลล์สมอง (Neuronal networks) อาจจะเรียกว่าเป็น “Social brain” ก็ได้

(ก.) องค์กรทางตั้งเหมือนแท่งอำนาจ

“Social brain”

(ข.) เครือข่ายของกลุ่มเรียนรู้ร่วมกัน
เป็น Social Networks คล้ายโครงสร้างสมอง

สมองเป็นโครงสร้างที่วิจิตรที่สุดในจักรวาล มีศักยภาพในการเรียนรู้สูงสุด

สังคมทางดิ่ง (รูป ก.) มีศักยภาพในการเรียนรู้้น้อยมาก

แต่กลุ่มเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ มีพลังจิตสำนึก มีพลังสังคม และพลังปัญญาสูง อาจมองว่าเป็นประดุกเซลล์สมองของสังคม (Social neurone) เมื่อเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายจึงคล้ายสมองของสังคม สังคมทางราบ (รูป ข.) มีความเสมอภาคและสัมพันธ์ภาพทางราบ มีความสุข และการเรียนรู้สูง ทำอะไรสำเร็จได้ง่าย ในขณะที่สังคมทางดิ่งไม่สามารถเผชิญกับความซับซ้อนและยากของสังคมปัจจุบันได้

“การเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติท่ามกลางความเป็นจริง”

จึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดในการฝ่าความยากของสังคมปัจจุบัน และเป็นเครื่องมือของการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐาน (Transformation) ทั้งระดับบุคคล ระดับองค์กร และระดับสังคม ดังกล่าวข้างต้น

หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งเป็น Transformative learning ที่ดีที่สุด เพราะทั้งเปลี่ยนคนและได้ผลงาน คนนั้นเปลี่ยนแปลงโดยสิ้นเชิง ทั้งโลกทัศน์ วิธีคิด จิตสำนึก กลายเป็นคนที่มีความสุข เคารพศักดิ์ศรีของเพื่อนมนุษย์ และสามารถรวมตัวร่วมคิดร่วมทำ เกิดพลังร่วมมหาศาล

ถ้าการศึกษาทุกระดับทุกประเภทส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติท่ามกลางความเป็นจริง ประเทศไทยจะเปลี่ยนแปลงโดยสิ้นเชิง ทั้งคุณภาพคน องค์กร และสังคม

(๕.) ชุมชนศึกษาภาคปฏิบัติ - การศึกษาเพื่อรู้ความจริงของแผ่นดินไทย ดังที่กล่าวตอนต้นว่าการศึกษาแผนใหม่ที่เน้นการท่องเที่ยวทำให้คนไทยไม่รู้จักแผ่นดินไทย อันนำมาสู่ความเสียหายร้ายแรงควรมีหลักสูตรชุมชนศึกษาไปอยู่ในชุมชน ๓ เดือน เพื่อรู้จักชุมชนท้องถิ่นเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติร่วมกับคนในชุมชนท้องถิ่น ถ้าทำดังนี้ประเทศไทยจะเปลี่ยน การศึกษาไทยจะเปลี่ยน จะเกิดการเชื่อมโยงแทนการตัดขาดและแปลกแยก ชาวบ้านจะรักนักศึกษาและนักศึกษาจะรักชาวบ้าน นักศึกษาจะได้เรียนรู้ชีวิตวัฒนธรรม เศรษฐกิจฐานราก ขณะเดียวกันจะเป็นเครื่องเชื่อมโยงความรู้และเทคโนโลยีมากมายในมหาวิทยาลัยไปสู่ชุมชน นักศึกษาที่ลงไปสู่ชุมชนต่อเนืองหลายรุ่น สามารถทำข้อมูลประชาชนได้หมดทั้งประเทศ Human Mapping นี้ ถ้ามีจะมีประโยชน์ยิ่งนัก นักศึกษาที่เข้าไปใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนจะได้สัมผัสศีลธรรม เพราะศีลธรรมคือการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุระหว่างคนกับคนและระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อม สังคมข้างบนไม่มีที่อยู่ของศีลธรรม เพราะเป็นเรื่องของอำนาจ เงิน มายาคติ และความฉ้อฉล ถึงเรียนวิชาศีลธรรม ศีลธรรมก็ไม่เกิด เพราะศีลธรรมไม่ใช่วิชา แต่เป็นวิถีชีวิตร่วมกันชุมชน เป็นวิถีชีวิตร่วมกันจึงเป็นที่อยู่ของศีลธรรม

หลักสูตรชุมชนศึกษาภาคปฏิบัติจึงนำไปสู่การเปลี่ยนใหญ่ประเทศไทย และเปลี่ยนใหญ่การศึกษาไทย ดังนี้

(๖.) **สร้างวัฒนธรรมการอ่าน** คนไทยอ่านหนังสือน้อย จึงไม่เข้าใจเรื่องที่ซับซ้อน โลกปัจจุบันเต็มไปด้วยเรื่องที่ซับซ้อน ถ้าไม่อ่านจะไม่เข้าใจ การดูโทรทัศน์และฟังวิทยุไม่ช่วยให้เข้าใจเรื่องที่ซับซ้อน เมื่อไม่เข้าใจเรื่องที่ซับซ้อนก็จะไม่เข้าใจปัญหาและวิธีแก้ปัญหา ทำให้พัฒนาต่อไปไม่ได้ แต่จะขัดแย้งกันสูงและรุนแรง จึงจำเป็นต้องสร้างวัฒนธรรมการอ่านโดยเร็ว ระบบการศึกษาปัจจุบันไม่สามารถสร้างวัฒนธรรมรักการอ่าน เพราะไปเน้นการท่องเที่ยว ซึ่งยากและเจ็บปวดมนุษย์และสัตว์ถ้าทำอะไรที่เจ็บปวดก็จะเกลียดสิ่งนั้น ต้องทำให้การอ่านเป็นเรื่องสนุกและมีความสุข ผู้คนจึงจะติดใจ ขณะนี้หลายฝ่ายพยายามตามมีตามเกิดที่จะส่งเสริมการอ่าน **สสส.** ก็มีแผนงานการสร้างวัฒนธรรมการอ่าน เท่าที่ทำได้เป็นโครงการนำร่อง การอ่านสามารถสร้างความสุขราคาถูก สร้างปัญญา และสร้างความร่วมมือกันทางสังคม รัฐควรจะต้องให้การสร้างวัฒนธรรมการอ่านเป็นนโยบาย หากรัฐบาลจะลงทุนสัก ๑๐,๐๐๐ ล้านบาท เพื่อสนับสนุนการเขียนและการแปลหนังสือดีๆ ให้เป็นสมบัติทางปัญญาของชาติ ก็ไม่นับว่ามากเกินไปแต่อย่างใด ถ้าคนไทยเป็นคนรักการอ่านกันทั้งชาติ ประเทศไทยจะเปลี่ยนใหญ่

(๗.) **ข้อมูลข่าวสารและการสื่อสารที่เปลี่ยนแปลงโลกทัศน์** วิธีคิด จิตสำนึก สังคมไทยเป็นสังคมทางตั้ง (Vertical society) ที่มีสัมพันธภาพเชิงอำนาจ โครงสร้างสังคมเชิงอำนาจมีผลกระทบต่อสมองและพฤติกรรมของผู้คนทั้งสังคม กล่าวคือสมองส่วนหน้าซึ่งเกี่ยวข้องกันสติปัญญา วิจารณ์ญาณ และศีลธรรม จะไม่เจริญเท่าที่ควร เพราะการใช้อำนาจจะไปกระตุ้นสมองส่วนหลัง ซึ่งเป็นสมองสัตว์เลื้อยคลาน เพื่อใช้ในการต่อสู้ ผู้คนในสังคมแบบนี้จะมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปทางลบ

เช่น โกงมาก ไม่สุจริต แสวงหาความอุปถัมภ์ ฉ้อฉลและฉ้อฉลงาน
 นินทาว่าร้าย ไม่ใช่ความจริง ขาดความเป็นเหตุเป็นผลและการเรียนรู้ มี
 ความบีบคั้นในตัวเอง เป็นโรคประสาท (Neurosis)

ดังจะเห็นได้ว่า เมื่อมีเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่แทนที่จะ
 ใช้สื่อสารความจริง สร้างปัญญา สร้างความสุขและความสร้างสรรค์
 กลับกลายเป็นช่องทางกระจายมิถุนาจา ทำร้ายกันและสร้างความทุกข์
 ทั้งนี้ เพราะโลกทัศน์ วิธีคิด จิตสำนึก ที่รวมเรียกว่า ลักษณะจิต หรือ
 Mentality หรือ Mindset อันคับแคบและเปี่ยมเบน ซึ่งเกิดจาก
 โครงสร้างอำนาจดังกล่าวข้างต้น

เรื่องนี้นับว่าน่าสลดสังเวชเป็นอย่างยิ่ง เพราะชีวิตของแต่ละคน
 มีค่ามากเหลือเกิน มีความศักดิ์สิทธิ์ มีศักดิ์ศรีและมีศักยภาพแห่ง
 ความเป็นมนุษย์ น่าจะหลุดพ้นจากความบีบคั้น เป็นอิสระ มีความสุข
 มีความสุขเป็นเหตุเป็นผล มีปัญญา ประสบความงาม มีความรักอัน
 ไพศาลต่อเพื่อนมนุษย์และสรรพสิ่ง

การศึกษาที่ดีควรจะเสริมสร้างความเป็นมนุษย์ดังกล่าว

ในสมัยที่เทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่เชื่อมโยงไปถึงทุกคน
 ถ้ามีข้อมูลข่าวสารที่เป็นความจริง เป็นความรู้ที่มีประโยชน์ มีเสน่ห์
 โดนใจผู้คน ชวนให้คิดด้วยความเป็นเหตุเป็นผล และเกิดการสื่อสาร
 ต่อๆ กันไป น่าจะช่วยสร้างลักษณะจิต หรือ Mindset ของคนไทยขึ้น
 ใหม่ ที่มีลักษณะใจกว้าง เห็นไกล มีเหตุมีผล มีปัญญา มีความสุขุมลุ่มลึก
 มีความสุข มีสัมพันธภาพที่ดีและสร้างสรรค์ การเปลี่ยนลักษณะจิต
 อย่างนี้เป็นการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐาน (Transformation) ที่ยิ่งใหญ่
 ที่เดียว การเรียนรู้ที่ดีควรจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐาน ที่เรียกว่า
 Transformative learning

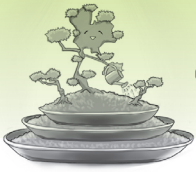

ควรมีคนสักกลุ่มหนึ่งที่สนใจเรื่อง Transformative learning โดยการใช้ข้อมูลข่าวสารและการสื่อสารทบทวนองค์ความรู้และวิธีการ ในเรื่องนี้ ที่จริงมหาวิทยาลัยทุกมหาวิทยาลัยน่าจะมี “ศูนย์ความรู้” (Knowledge Center) ซึ่งมีนักวิชาการกลุ่มหนึ่งที่สนใจเรื่องข้อมูล ข่าวสารและการสื่อสาร และทำงาน**สร้างสาร**ที่สามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์ วิธีคิด จิตสำนึก หรือ Mindset ถ้าศูนย์ความรู้ใน มหาวิทยาลัยร่วมมือกันเป็นเครือข่ายทำงานเรื่องนี้ได้ดี จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานแก่คนทั้งประเทศ และแน่นอนนั่นคือการ เปลี่ยนใหญ่ประเทศไทย หรือ Transforming Thailand

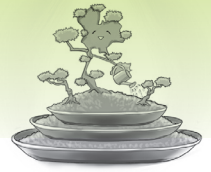

ผลของการปฏิบัติตามหลักการ ๗ ประการ

ผลของการปฏิบัติตามหลักการ ๗ ประการ

ผลของการปฏิบัติตามหลักการ ๗ ประการ

หากทำตามหลักการ ๗ ประการดังกล่าว จะเกิดการเปลี่ยนแปลง อาจจะทำให้แบบกระเทือนเลื่อนลั่นทั้งแผ่นดินต่อการศึกษาไทยและประเทศไทย โดยสรุปดังนี้

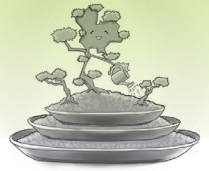
(๑) **เปิดพื้นที่แห่งการเรียนรู้ออกไปอย่างกว้างขวางเต็มแผ่นดิน** จากเดิมที่คับแคบอยู่กับครู ห้องเรียน และการท่องหนังสือ ไปสู่การเรียนรู้ทุกรูปแบบอย่างอิสระเต็มแผ่นดิน ให้สมกับที่ว่า **“การศึกษาคือความงอกงามอย่างหลากหลายอันไม่มีที่สิ้นสุด”** ไม่ใช่การลดทอนบอนไซ เมื่ออ่านหลักการ ๗ ประการแล้วก็สามารถนิยามการศึกษาและระบบการศึกษาใหม่ได้ ว่าการศึกษาไม่ใช่การท่องวิชาเท่านั้น แต่หมายถึงความงอกงามอย่างหลากหลายอันไม่มีที่สิ้นสุด เดิมเมื่อพูดถึงระบบการศึกษาก็หมายถึงแต่สถานศึกษาจากอนุบาลถึงมหาวิทยาลัยเท่านั้น ระบบการศึกษาใหญ่กว่านั้นมาก สถานศึกษาเป็นเพียงส่วนเดียวเท่านั้น แต่ระบบการศึกษาหมายถึงการเรียนรู้ทุกชนิดทุกประเภทอันไร้ขอบเขต มีทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้เต็มแผ่นดิน ไม่ได้มีแต่โรงเรียน ครู และหนังสือเท่านั้น ชุมชน บุคคล องค์กร สิ่งแวดล้อม กิจกรรม และการงานทุกชนิด ล้วนเป็นทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้ คนทำนาเก่งๆ ก็เป็นครูได้ คนขายกล้วยเตี้ยๆ ช่างเสริมสวย ช่างฝีมือ สถานประกอบการ ฯลฯ ล้วนเป็นแหล่งเรียนรู้ กองทัพก็ควรเป็นสถาบันพัฒนาคน ไม่มีอะไรที่ไม่เป็นประโยชน์เพื่อการเรียนรู้

โดยนियามการศึกษาใหม่ นियามระบบการศึกษาใหม่ เราจะเปิดพื้นที่แห่งการเรียนรู้ทั้งแผ่นดิน ไม่ขาดแคลนสถานศึกษา ไม่ขาดแคลนครูอีกต่อไป ความคิดทางการศึกษาที่คับแคบก่อให้เกิดความบีบคั้น เกิดความทุกข์ยากทั้งประเทศ ทั้งผู้ปกครอง ทั้งเด็ก ทั้งครู ต้องวิ่งเต้นเส้นสาย เสียเป๊ะเจี๊ยะ การติวกลายเป็นการค้า ซึ่งไม่มีประโยชน์อะไรจริงจึงไปเรียนรู้จากการทำงานมีรายได้เสียมีประโยชน์มากกว่า การเปิดพื้นที่แห่งการเรียนรู้ทั้งแผ่นดินจึงเป็นการศึกษาที่เปลี่ยนประเทศและประเทศไทยเปลี่ยนการศึกษา

(๒) ฐานของประเทศเข้มแข็ง ถ้าการศึกษาเปลี่ยนจากเอาวิชาเป็นตัวตั้งเป็น เอาพื้นที่คือชุมชนท้องถิ่น จังหวัด เป็นตัวตั้ง ชุมชนท้องถิ่น จังหวัดเป็นฐานของประเทศ ถ้าฐานของประเทศแข็งแรงก็จะรองรับประเทศทั้งหมดให้มั่นคง นี่เป็นการเปลี่ยนกระบวนทัศน์ใหม่ในการพัฒนาประเทศ จากการพยายามสร้างพระเจดีย์จากยอดคืออะไรๆ ก็จะพัฒนาแต่ข้างบน มาเป็นการสร้างพระเจดีย์จากฐาน ทำให้ประเทศตั้งมั่น การศึกษาต้องสร้างความแข็งแรงให้ฐานของประเทศ ไม่ใช่ทำให้ฐานอ่อนแอเช่นที่ผ่านมา การปรับเปลี่ยนการศึกษาจากการเอาวิชาเป็นตัวตั้งมาเป็นเอาพื้นที่เป็นตัวตั้ง ไม่ได้แปลว่าวิชาไม่สำคัญ วิชามีความสำคัญแต่ไม่ใช่ตัวตั้ง ตัวตั้งคือความเข้มแข็งของฐานของประเทศ วิชาเปลี่ยนจากฐานะตัวตั้งไปเป็นเครื่องมือ ถ้าเอาวิชาเป็นตัวตั้งแล้วเดินต่อไม่เป็น เกิดสภาพ “ขึ้นหิ้ง” แต่ถ้าเอาพื้นที่เป็นตัวตั้งแล้ววิชาที่มียังกลับไม่พอใช้เสียอีก ต้องแสวงหาค้นคว้าเพิ่มเติมทำให้การวิจัยเข้มแข็งขึ้น

(๓) ขจัดความยากจนลดความเหลื่อมล้ำ การมีสัมมาชีพเต็มพื้นที่เป็นประกันว่าทุกคนมีกินมีใช้ การศึกษาจะต้องสนใจส่งเสริมรายย่อย

ให้แข็งแรง จึงจะลดความเหลื่อมล้ำสร้างความเป็นธรรม ถ้าระบบการศึกษาไม่สร้างความเป็นธรรมจะมีประโยชน์อะไร การมีสัมมาชีพเต็มพื้นที่เป็นปัจจัยให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุขและศีลธรรม ศีลธรรมไม่เกิดโดยพระสอนอย่างเดียว หากระบบการศึกษาร่วมสร้างสัมมาชีพเต็มพื้นที่ ระบบการศึกษาจะเป็นปัจจัยแห่งความร่มเย็นเป็นสุขและศีลธรรม

(๔) เปลี่ยนจากการเรียนรู้ที่เจ็บปวดทั้งแผ่นดินเป็นการเรียนรู้ด้วยความสุข การศึกษาปัจจุบันที่เน้นการท่องจำเนื้อหาวิชาท่วมท้นนั้น ยากมาก เจ็บปวด ทำให้เป็นโรคประสาท จำได้ไม่นาน สูญเปล่าเกือบหมด การเรียนรู้จากการปฏิบัตินั้นสนุกกว่า อะไรที่ต้องทำบ่อยๆ ก็จำได้เองโดยไม่ต้องท่อง การค้นคว้าหาความรู้มาประกอบการทำงานให้ได้ผลขึ้นเป็นเรื่องสนุก การเรียนรู้ที่ดีจะต้องมีความสุข เมื่อมีความสุขก็จะตั้งใจจะทำให้เกิดวัฒนธรรมการเรียนรู้ ทุกวันนี้สถานศึกษาแทนที่จะเป็นดินแดนแห่งความสุข กลายเป็นพื้นที่แห่งความทุกข์ และความเป็นโรคประสาท เพราะเรามาผิดทาง

(๕) สร้างคุณภาพคนไทยขึ้นใหม่ ระบบการศึกษาที่มีมา ๑๐๐ กว่าปี สร้างคนไทยที่หยิ่งโหย่ง ทำงานไม่เป็น ไม่อดทน ไม่รับผิดชอบ ไม่เป็นบุคคลเรียนรู้ ในระบบใหม่จะสร้างคนที่ทำงานเป็น อดทน รับผิดชอบ ใฝ่เรียนรู้ มีความสุข ไม่เป็นโรคประสาท เพื่อสร้างประเทศไทยให้มีสมรรถนะ

(๖) เกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐาน (Transformation) จากการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ ดังที่บรรยายในข้อ (๔.) ในตอนที่ ๓.

(๓) สร้างวัฒนธรรมการอ่าน สร้างวัฒนธรรมการใช้ข้อมูล ข่าวสารความจริง ความเป็นเหตุเป็นผล สังคมไทยมีวัฒนธรรมการอ่านทำให้มีความสุข เข้าใจเรื่องที่ซับซ้อน มีปัญญาแก้ข้อติดขัด เกิดโลกทัศน์ วิธีคิด จิตสำนึกใหม่ ที่เปิดใจกว้าง ความเป็นเหตุเป็นผล หลุดพ้นจากความบีบคั้นจากความไม่รู้ รักการใช้ความจริง มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน

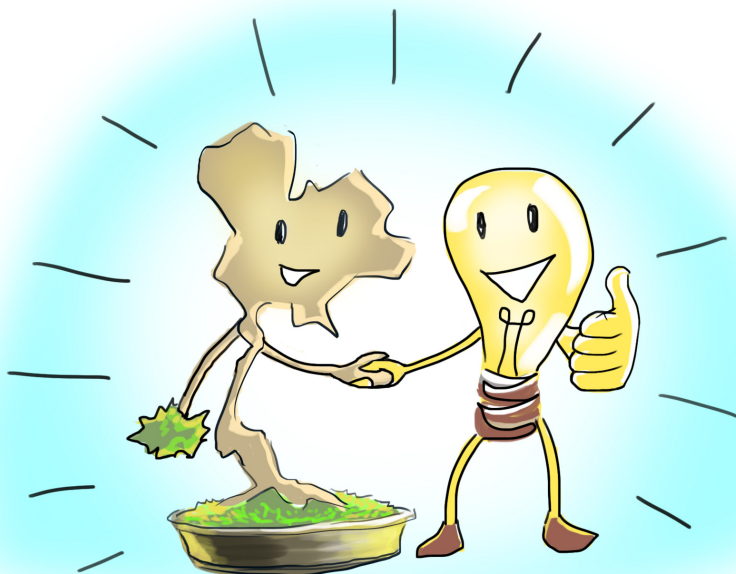
(๔) เปิดโอกาสให้มหาวิทยาลัยมีความเข้มแข็งทางวิชาการ ทุกวันนี้มหาวิทยาลัยไม่มีทางมีความเข้มแข็งทางวิชาการ เพราะต้องรับภาระหนักในการสอนนักศึกษาจำนวนมากที่ต้องการปริญญา เพราะระบบการศึกษาที่เน้นสายสามัญเป็นแท่งจากประณตผู้มีชัยสู่อุดม จนการจราจรสายนี้คับคั่งเบียดเสียดเยียดยัด กลายเป็นการค้าไม่มีคุณภาพ แต่ก็เอาเวลาและพลังของอาจารย์มหาวิทยาลัยไปเกือบหมด มีความสูญเปล่าสูง

ในระบบใหม่ที่เปิดกว้างให้ผู้เรียนมีทางไปที่หลากหลาย จะลดภาระการสอนแบบสูญเปล่าของอาจารย์มหาวิทยาลัยลง เปิดโอกาสให้มหาวิทยาลัยสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการ ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่ง ถ้าประเทศจะสามารถดำรงความสมดุลภายในตัวเอง และกับโลกภายนอกที่ซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ถ้าเราไม่มีปัญญารู้เท่าทัน เราจะไม่สามารถรักษาปรกติภาพของชาติเราได้ คนไทยจะลำบากยากแค้นแสนสาหัส และเกิดวิกฤตชาติ มหาวิทยาลัยต้องสามารถเป็นหัวรถจักรทางปัญญาพาชาติออกจากวิกฤต

เหล่านี้คือผลที่คาดหวังว่าจะเกิดขึ้นจากการปฏิบัติตามหลักการ ๗ ประการของการศึกษาใหม่ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนใหญ่ประเทศไทย และเปลี่ยนใหญ่การศึกษาไทย

มรรควิธีแห่งการศึกษาเปลี่ยนประเทศไทย - ประเทศไทยเปลี่ยนการศึกษา

มรรควิธีแห่งการศึกษาเปลี่ยนประเทศไทย - ประเทศไทยเปลี่ยนการศึกษา

มรรควิธีแห่งการศึกษาเปลี่ยนประเทศไทย - ประเทศไทยเปลี่ยนการศึกษา

การศึกษาเปลี่ยนประเทศไทยเป็นเรื่องใหญ่มาก ลำพังกระทรวงศึกษาธิการทำไม่ได้ ต้องเป็นเรื่องของคนไทยทั้งประเทศ ทุกภาคส่วนของสังคม ไม่ใช่เรื่องของครูและนักการศึกษาเท่านั้น จึงใช้คำว่าประเทศไทยเปลี่ยนการศึกษา

มรรควิธี อาจมีได้ดังนี้

(๑) **รณรงค์สร้างกระบวนทัศน์ใหม่การศึกษาไทย** ว่าการศึกษาไม่ควรจะต้องเหมือนเดิมอีกต่อไป ที่หมายถึงเส้นทางเดียวจากประถมสู่มัธยมสู่อุดม ด้วยการทะลุช่องหนังสือ เรียนยาก เป็นความทุกข์ เป็นภาระทางเศรษฐกิจแก่พ่อแม่ เรียนจบแล้วก็ทำอะไรไม่เป็น

แต่การศึกษาควรมีความหลากหลาย เป็นการเรียนรู้นานาชาติ เต็มแผ่นดิน ให้เหมาะสมกับความต้องการของบุคคล ครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น องค์กร เรียนรู้ให้ทำเป็น มีรายได้ มีความสุข คิดเป็น จัดการเป็น อยู่ร่วมกันเป็น ใฝ่ใจหาความรู้ต่อเนื่อง ใช้ข้อมูล ความรู้ และเหตุผล ทำให้ประเทศไทยเข้มแข็ง เศรษฐกิจดี สังคมดี สิ่งแวดล้อมดี ก้าวหน้า มั่งคั่ง และยั่งยืน

กระทรวงศึกษาธิการปรับเปลี่ยนบทบาทจากการควบคุมมาตรฐานไปเป็นส่งเสริมความงอกงามอย่างหลากหลายอันไม่มีที่สิ้นสุด ชื่นชมความงามของความหลากหลาย และต่อยอดขยายสิ่งดีๆ ที่มีผู้ทำกันทั่วแผ่นดินด้วยการสนับสนุนทางนโยบายและวิชาการ

มาตรฐานตัวชี้วัดต่างๆ ควรจะเลิก ปล่อยให้แต่ละแห่งมีความริเริ่ม มีนวัตกรรม มีจินตนาการใหม่ๆ แปลกๆ ให้เต็มตามศักยภาพ ความหลากหลายทำให้เกิดความยั่งยืน การควบคุมทำให้เหมือนๆ กัน เป็นการบ่อนทำลายจินตนาการ ความคิดริเริ่ม และนวัตกรรม เกิดความเครียดและความขัดแย้งในระบบ

บทบาทใหม่ที่ส่งเสริม ชื่นชม ต่อยอด กระทรวงศึกษาจะคลายเครียดและมีความสุขมาก ที่ได้ชื่นชมความงอกงามอย่างหลากหลาย เขาเรียกวิธีนี้ว่าเป็น Appreciative Approach ซึ่งตรงข้ามกับวิถีแห่งการใช้อำนาจ

(๒) เปลี่ยนจากการเอากรมเป็นเอาพื้นที่เป็นตัวตั้ง
ประเทศไทยพัฒนาโดยเอากรมเป็นตัวตั้ง บางคนเรียกว่า **กรมอธิปไตย** กรมนั้นแยกส่วนตามเรื่องและเป็นกลไกรวมศูนย์อำนาจเข้าส่วนกลาง จึงพัฒนาอย่างบูรณาการไม่ได้ ต้องเปลี่ยนเป็นเอาพื้นที่เป็นตัวตั้ง นั่นคือ ชุมชน ท้องถิ่น จังหวัด คิดเองทำเองว่าเขาต้องการการศึกษาอย่างไรที่จะทำให้ชุมชน ท้องถิ่น จังหวัดของเขามีความเข้มแข็งและเจริญอย่างแท้จริง โดยธรรมชาติทุกพื้นที่เขาจะต้องการให้มีสัมมาชีพเต็มพื้นที่ เพราะเขารู้ว่าการมีสัมมาชีพเต็มพื้นที่ทำให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุข

ถ้าเอาโรงเรียนเป็นตัวตั้งจะแยกส่วนโดดเดี่ยวไม่มีพลัง แต่ถ้าเอาพื้นที่เป็นตัวตั้งจะสามารถระดมทรัพยากรทุกชนิดในพื้นที่ซึ่งมีมากมาย ทั้งจากภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน ภาคชุมชน และอื่นๆ มาเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ ดังที่พูดว่า ALL FOR EDUCATION ไม่ใช่เฉพาะโรงเรียนและครูเท่านั้น

กระทรวงศึกษาธิการไม่ควรสั่งให้โรงเรียนในพื้นที่ทำนุุ่ทำนนี้
อีกต่อไป แต่มีนโยบายให้โรงเรียนและสถานศึกษาต่างๆ ในสังกัดร่วมมือ
กับชุมชนท้องถิ่นจัดการศึกษาตามความต้องการของพื้นที่

ที่จังหวัดอาจจะก่อตัวกันตั้งสภาการศึกษาจังหวัดขึ้นมาเอง ดัง
ตัวอย่างสภาการศึกษาจังหวัดกระบี่ที่มีคุณชวน ภูเก้าล้วน นักธุรกิจเป็น
ผู้นำสภาการศึกษาจังหวัด ไม่ควรประกอบด้วยครูและผู้บริหารสถานศึกษา
เท่านั้น แต่ประกอบด้วยผู้นำการพัฒนาจากทุกภาคส่วน บางจังหวัด
เรียกการรวมตัวร่วมคิดร่วมทำในการปฏิรูปการศึกษาจังหวัดด้วยชื่ออื่น
เช่น สมาคมบ้าง ภาควิชาบ้าง ที่เชียงใหม่ใช้คำว่า ภาควิชาปฏิรูปการศึกษา
เชียงใหม่ ทั้งนี้ตามที่ประชาคมจังหวัดจะเห็นสมควร สภาการศึกษาจังหวัด
เป็นกลไกของการรวมตัวร่วมคิดร่วมทำเพื่อการขับเคลื่อนการศึกษาที่
เหมาะสมกับพื้นที่

(๓) เปิดพื้นที่การศึกษาอย่างกว้างขวางและหลากหลาย
โดยเปิดโอกาสและส่งเสริมให้กลุ่มและองค์กรต่างๆ จัดการศึกษาอย่าง
หลากหลายและสอดคล้องกับความต้องการที่แตกต่างกัน เช่น ชุมชน
ท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชน ภาควิชาธุรกิจ องค์กรทางศาสนา องค์กรทาง
ราชการ กองทัพ สหรัฐอเมริกาเข้มแข็งอย่างรวดเร็วภายหลังตั้งประเทศ
ส่วนหนึ่งเพราะภาควิชาธุรกิจเข้ามาสนับสนุนการศึกษาและการวิจัยอย่าง
เข้มแข็ง ประเทศไทยไม่สามารถสร้างคนเก่งๆ ได้เพราะความเป็นระบบ
ราชการที่ซึ่งตึงเกินไป ต้องหันมาให้ความสำคัญกับความไม่เป็นทางการ
มากขึ้น ใครที่ทำอะไรเก่งๆ รวมตัวกัน ๒-๓ คน ๔-๕ คน ควรสามารถ
สร้างคนเก่งๆ ได้ ส่วนเขาจะสอนตามไต้ต้นไม้ ตามศาลาวัด ทางการ
ไม่ควรไปกำหนดมาตรฐาน พวกเขายินยอมใช้อาคารโกโรโกโสแต่คุณภาพ
คับแค้ว แต่ของเรานั้นมีตึกกรมใหญ่โตโอฬารแต่คุณภาพไม่ได้เรื่อง

เพราะเรายึดในรูปแบบมากกว่าสาระ ขึ้นเป็นอย่างไรต่อไปประเทศจะ
อัปจน

ต้องเปิดโอกาสให้คนเก่งสร้างคนเก่ง โดยไม่คำนึงถึงรูปแบบ

และต้องทำเรื่องแปลกๆ ที่มีประโยชน์ เช่น ดร.เสรี พงศ์พิศ ตั้ง
มหาวิทยาลัยเพื่อปวงชน โดยรับชานามาเรียนปริญญาตรี ชานา
ไม่เคยมีโอกาสนั้น เพราะชานาไม่ได้เรียนจบ ม.๖ แต่ทางการยอมให้
นับประสบการณ์เทียบเท่ากับ ม.๖ ซึ่งเป็นความก้าวหน้าที่ขอชมเชย
ชานามาเรียนวิธีคิดและการจัดการเพื่อทำนาให้ดีขึ้น ไม่ใช่เรียนเพื่อ
เลิกเป็นชานา ดังระบบการศึกษาปัจจุบันที่ลูกชานามาเรียนแล้วกลับไป
เป็นชานาไม่ได้ นักศึกษารุ่นแรกที่จบปริญญาตรีจากมหาวิทยาลัย
เพื่อปวงชนมี ๒,๗๐๐ คน

หรืออย่างที ดร.ศักดิ์ แสงวดี ทำหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต
ผู้ประกอบการทางสังคมภายใต้ร่มสถาบันอาศรมศิลป์ โดยใช้หลัก “ใคร
อยากสอนสอนฟรี ใครอยากเรียนเรียนฟรี” โดยคำนึงว่าในพื้นที่จังหวัด
ต่างๆ มีคนมีความรู้ด้านต่างๆ จำนวนมาก เป็นข้าราชการเกษียณอายุ
ก็มี คนที่อยากเรียนก็มีมาก ถ้ามีการจัดการให้ผู้อยากสอนกับผู้อยากเรียน
ได้มีปฏิสัมพันธ์กันก็เปิดโอกาสให้คนจำนวนมากที่อยากเรียนได้เรียน

นี่ก็เป็นตัวอย่างแปลกๆ ที่มีประโยชน์ ถ้าเราออกจากมายาคติ
ว่า ความเป็นทางการเท่านั้นที่สำคัญ เราจะทำเรื่องแปลกใหม่ที่มี
ประโยชน์ได้เป็นอันมาก มหาวิทยาลัยที่มีกว่า ๑๐๐ แห่งเอเย ภาคธุรกิจ
ที่มีความรู้ทางเทคโนโลยี และการจัดการอย่างมหาศาลเอเย กองทัพที่มี
กำลังคนที่มีวินัยและมีเทคโนโลยีเอเย ฯลฯ ทรัพยากรเพื่อการศึกษา
มากมาย ถ้าคิดทำอะไรใหม่ๆ แปลกๆ ที่มีประโยชน์ต่อคนเล็กคนน้อย
คนยากคนจนก็ทำได้มาก

ที่ควรกล่าวถึงอีกแห่งหนึ่งก็คือ มูลนิธิจำเนียร สารระนาด ที่อยู่ กับ **รทส.** ที่มีคุณเอ็นนู ซื่อสุวรรณ เป็นประธานจัดหลักสูตร “ทายาท เกษตรกรมืออาชีพ” โดยรับคนที่จบปริญญาตรี ปริญญาโท และไปมี อาชีพต่างๆ อยู่แล้ว แต่ไม่มีความสุข มาเข้าอบรมเป็นเวลา ๙ เดือน โดยใช้หลักเรียนรู้จากการลงมือทำ แล้วนำมาคิดให้ทำได้ดีขึ้น และเชื่อมโยง ให้เกิดปัญญา ปรากฏว่าทุกคนมีความสุขหมด แล้วไปเป็นเกษตรกร มืออาชีพ ต่างจากคนที่จบปริญญาตรีทางการเกษตรแต่ไม่มีใครไป เป็นเกษตรกร

โดยสรุปคือเปิดพื้นที่การศึกษาขึ้นอย่างกว้างขวางและ หลากหลาย

(๔) **หนึ่งมหาวิทยาลัยต่อหนึ่งจังหวัด - มหาวิทยาลัย เอาพื้นที่เป็นตัวตั้ง** มหาวิทยาลัยมีความรู้และเทคโนโลยีมากมายที่มี ประโยชน์ต่อการสร้างความเข้มแข็งในฐานรากของประเทศ แต่เมื่อเอา วิชาเป็นตัวตั้งก็มองไม่ออกว่าจะเอาทรัพยากรที่มีไปทำประโยชน์ได้ อย่างไร ถ้าเอาพื้นที่เป็นตัวตั้งก็จะเข้าใจเป็นลำดับๆ ไปว่าความรู้และ เทคโนโลยีที่มหาวิทยาลัยมีจะไปสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนท้องถิ่น และจังหวัดได้อย่างไร นอกจากนั้นความต้องการของพื้นที่จะกระตุ้นให้ มหาวิทยาลัยทำการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสมมากขึ้น มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ เป็นมหาวิทยาลัยที่ทำงานกับพื้นที่เป็น อย่างมาก จนกระทั่งเมื่อผู้นำชุมชนท้องถิ่นมีโจทย์อะไรก็เดินเข้ามาสู่ มหาวิทยาลัย

คณะกรรมการอุดมศึกษาและรัฐบาลควรมีนโยบายให้ มหาวิทยาลัยทำงานกับพื้นที่อย่างน้อย ๑ จังหวัด

(๕) หลักสูตรชุมชนศึกษาภาคปฏิบัติ โดยให้นักศึกษา มหาวิทยาลัยทุกชนิด ลงไปเรียนรู้โดยอยู่ในชุมชนเป็นเวลา ๓ เดือน เรื่องนี้เป็นเรื่องที่มหาวิทยาลัยสามารถลงมือปฏิบัติได้เลย และจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใหญ่แก่ประเทศไทยและแก่การศึกษาไทย ดังกล่าว ในข้อ (๕) ตอน ๓.

(๖) กลุ่มส่งเสริมนวัตกรรมการศึกษา และสถาบันวิจัยและพัฒนาระบบการศึกษา บุคคลต่างๆ ที่สนใจนวัตกรรมการศึกษาควร รวมตัวกันเป็นกลุ่มส่งเสริมนวัตกรรมการศึกษาไปสนับสนุนพื้นที่ หรือ สนับสนุนโรงเรียน หรือลงมือทำนวัตกรรมการศึกษา หรือผลักดันนโยบาย กลุ่มต่างๆอาจเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายส่งเสริมนวัตกรรมการศึกษา ซึ่ง อาจจะกลายเป็นพลังที่สำคัญที่สุดที่ผลักดันการเปลี่ยนแปลงการศึกษาไทย ควรมีสถาบันวิจัยและพัฒนาระบบการศึกษา เป็นเครื่องมือทำงานเชิง ระบบ สสค. อาจทำหน้าที่นี้

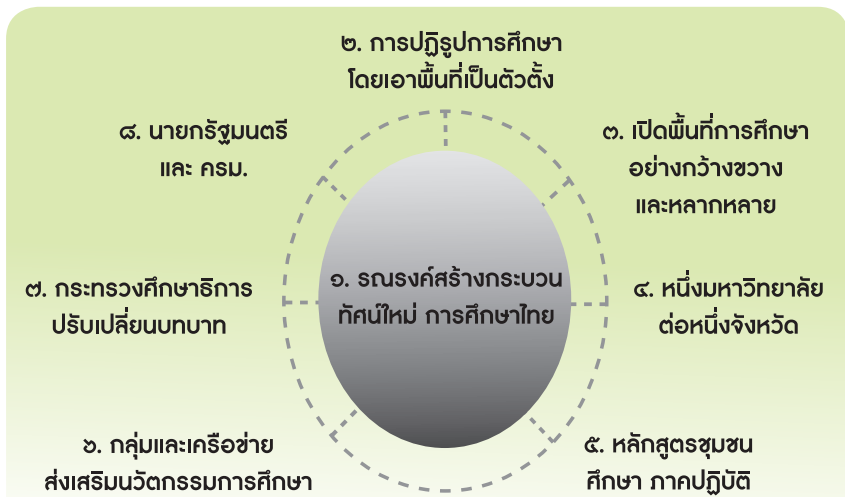
(๗) กระทรวงศึกษาธิการปรับบทบาท จากการควบคุมเป็น ส่งเสริม สนับสนุน ชื่นชม ความมั่งคั่งอย่างหลากหลายอันไม่มีที่ สิ้นสุด ดังกล่าวมาทั้งหมด ๖ ข้อข้างต้น และประการใดอื่นที่มากกว่านั้น ประชาคมทั้งหมดทำงานร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการในบทบาทใหม่ เป็นประชารัฐดังในเพลงชาติ คือ ประชาชนกับรัฐร่วมกันในการพัฒนา อันเป็นกระบวนทัศน์ใหม่ในการพัฒนา ไม่ใช่รัฐเป็นผู้ควบคุมแบบโบราณ อีกต่อไป

(๘) คณะรัฐมนตรีโดยเฉพาะนายกรัฐมนตรี ต้องเข้าใจ ความสำคัญของการเปลี่ยนใหญ่การศึกษาไทยให้เป็นพลังความเข้มแข็ง

ทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และนำการเปลี่ยนแปลง ถ้าคณะรัฐมนตรีและนายกรัฐมนตรีไม่เข้าใจ กระบวนการตามข้อ (๑) คือ วรรณรงค์สร้างกระบวนการทัศนใหม่การศึกษาไทย ก็ต้องทำงานมากขึ้นจนครบ. และนายกรัฐมนตรีเข้าใจ และรัฐบาลทำการขับเคลื่อนนโยบาย “การศึกษาเปลี่ยนประเทศไทย-ประเทศไทยเปลี่ยนการศึกษา”

หากจะเขียนมรรควิธีทั้ง ๘ เป็นภาพดังข้างล่างนี้ โดยมีการ วรรณรงค์สร้างกระบวนการทัศนใหม่การศึกษาไทยอยู่ตรงกลาง จะเห็นได้ว่าการ วรรณรงค์สร้างกระบวนการทัศนใหม่การศึกษาไทยเป็นหัวใจของการขับเคลื่อน การเปลี่ยนแปลง เพราะความเข้าใจที่ถูกต้องหรือสัมมาทิฐิจะไปกระตุ้น องค์ประกอบอื่นๆ ให้กัมมันตะ การ วรรณรงค์สร้างกระบวนการทัศนใหม่จึงต้อง ทำอย่างต่อเนื่อง ทั้งหมดนี้ถ้าพวกเพียรทำไปโดยไม่หยุด แม้มองไม่เห็นฝั่ง ในที่สุดจะสร้างผู้นำนำการเปลี่ยนแปลงขึ้นมามากพอถึงจุดที่เกิดการ เปลี่ยนแปลง

มรรควิธี การศึกษาเปลี่ยนประเทศไทย

ที่เขียนขึ้นมานี้คงไม่ใช่สิ่งที่ดีที่สุด เป็นการร่างอย่างสังเขป
พอที่คนที่มีฐานะจะอ่านได้จบ การเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ (Interactive
learning through action) จะสร้างสิ่งที่ดีกว่านี้เพื่อประเทศไทยของเรา
ร่วมกัน